

Broj XII / 2015
Bilten o procesu pregovora o
pristupanju Srbije Evropskoj uniji

SAMIT UJEDINJENIH NACIJA O KLIMATSKIM PROMENAMA U PARIZU

TEMA BROJA STR. 3–4

INTERVJU STR. 5–7

Zenke Kreft, rukovodilac Tima za međunarodnu klimatsku politiku u organizaciji Germanwatch

AKTUELNO STR. 8

Nacrt rezolucije o izveštaju
o napretku Srbije za 2015

U FOKUSU STR. 9–10

Srbija otvorila prva poglavlja

PREDSTAVLJAMO STR. 12

Pregovaračko poglavlje 2 –
Slobodno kretanje radnika

PREGLED NAJVAŽNIJIH DOGAĐAJA

---

2. decembar Članstvo Srbije u Evropskoj uniji podržava 59% građana

Većina građana Srbije, njih 59%, podržava članstvo u Evropskoj uniji (EU), ali je 64% građana protiv priznavanja nezavisnosti Kosova u cilju ulaska u EU, pokazalo je najnovije ispitivanje javnog mnjenja TNS Medium galupa. Više...

7. decembar Prvi sastanak Zajedničkog konsultativnog komiteta (JCC) Republike Srbije i Komiteta regiona (CoR) EU

Prvi inauguracioni sastanak Zajedničkog konsultativnog komiteta (JCC) Republike Srbije i Komiteta regiona (CoR) EU održan je u Briselu. Učesnici sastanka su razgovarali o ulozi lokalnih i regionalnih vlasti u procesu pristupanja Srbije EU i migracionoj ruti Zapadni Balkan sa fokusom na Srbiju. Više...

11. decembar EU usvojila paket za podršku reformama i regionalnoj saradnji za Zapadni Balkan i Tursku vredan oko milijardu evra

Evropska komisija je usvojila paket programa za pretpristupnu pomoć za 2015. godinu u ukupnom iznosu od oko milijardu evra kojima će podržati reforme i regionalnu saradnju u zemljama koje teže članstvu u EU. Više...

14. decembar Srbija otvorila prva poglavlja

Na međuvladinoj konferenciji u Briselu otvorena su prva dva poglavlja u pregovorima Republike Srbije sa EU. To su Poglavlje 32, koje se tiče finansijske kontrole, i Poglavlje 35, posvećeno normalizaciji odnosa Beograda i Prištine. Time je započeta nova etapa u procesu evropskih integracija. Više...

15. decembar Evropska komisija usvojila IPA Program prekogranične saradnje Mađarska – Srbija 2014–2020

Evropska komisija je usvojila Interreg – IPA Program prekogranične saradnje Mađarska – Srbija za period 2014–2020. godine. Cilj ovog programa je pružanje podrške projektima prekogranične saradnje kojima se osnažuje ekonomska saradnja u pograničnom programskom području kroz održivo korišćenje prirodnih i kulturnih dobara. Više...

24. decembar Srbiji iz IPA programa 187,1 milion evra

Finansijski sporazum o dodeli 84,8 miliona evra Srbiji iz IPA fondova za 2014. godinu potpisan je 23. decembra 2015. Ovim sporazumom Srbiji je odobreno korišćenje preostalih sredstava iz IPA programa za 2014, čija je ukupna vrednost 187,1 milion evra. Više...

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Masarikova 5/16, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Danijela Božović, Mirko Popović i Tamara Skrozza

Autori: Danijela Božović, Dragana Mileusnić, Mirko Popović i Stevan Petrović

Lektura: Marijana Milošević

Objavlivanje elektronskog biltena „Progovori o pregovorima” podržali su Fondacija za otvoreno društvo u Srbiji i Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva. Godišnji rad BOŠ podržava Evropska unija u okviru programa Evropa za građane i građanke. Stavovi izneti u ovom biltenu nisu nužno stavovi Fondacije za otvoreno društvo, Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva ili Evropske unije.

Beogradska otvorena škola odgovorna je isključivo za iznete informacije. Za stavove i informacije u autorskim tekstovima i intervjuima odgovorni su sami autori, odnosno intervjuisane osobe.

SAMIT UJEDINJENIH NACIJA O KLIMATSKIM PROMENAMA U PARIZU

Kuda nakon Pariskog sporazuma?

Pariski sporazum usvojen 12. decembra 2015. u okviru Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama mnogi su ocenili kao istorijski. Sporazum je podržalo preko 190 zemalja, od kojih većina sada ima ciljeve za smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte. Na samitu u Parizu postignut je dogovor o zajedničkom dugoročnom cilju za postizanje tzv. nultog nivoa emisija (eng. net-zero emissions) u drugoj polovini veka. U praksi, to znači brzi pad sa sadašnjeg nivoa emisija ka punoj dekarbonizaciji na globalnom nivou, najkasnije do 2050. godine. U Evropskoj uniji (EU) tranzicija ka 100% obnovljivoj energiji mora da se desi čak i ranije. Šta to znači za Srbiju?

Put do Pariza

Globalni politički okvir za borbu protiv klimatskih promena dogovoren je, pod okriljem UN-a, pre više od 20 godina. Bilo je potrebno još pet godina da bude dogovoren Kjoto protokol, prvi ugovor koji je obavezao razvijene zemlje da smanje emisije gasova sa efektom staklene bašte do 2020. godine. Taj proces nije tekao glatko ali ipak je bilo rezultata. Evropska Unija je tako uspela da prestigne svoje Kjoto ciljeve: Evropska agencija za životnu sredinu (*European Environment Agency – EEA*) nedavno je objavila podatak da je EU već 2014. godine premašila svoj cilj smanjenja emisija za 2020. godinu: umesto planiranog smanjenja od 20% emisije su pale za 24%, u odnosu na baznu 1990. godinu. Ukoliko se ovaj trend nastavi, emisije gasova sa efektom staklene bašte biće i 30% manje do 2020. godine. Istovremeno, dok emisije padaju, BDP Evropske unije nastavlja da raste, dokazujući da između ekonomskog rasta i sagorevanja uglja više ne stoji znak jednakosti.

Kako su posledice klimatskih promena postale vidljive širom planete, uključujući i nezapamćene poplave koje su 2014. godine pogodile Srbiju i region, bilo je jasno da globalni pristup rešavanju ovog problema mora da se nastavi i nakon 2020. godine iako pregovori za sporazum koji će naslediti Kjoto nisu uopšte bili laki.

Ipak, globalni trendovi su se značajno promenili u poslednjih nekoliko godina: tehnologija i industrija zelene energije su procvetale, postajući sve dostupnije i izvan razvijenih zemalja. To je ojačalo inicijative za deinvestiranje iz fosilnih goriva, a u korist potpunog prelaska na obnovljive izvore energije (OIE).

PARIS2015
UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE
COP21·CMP11

Foto: Savet EU

Ovi trendovi, uz promene političkih struja u Kanadi i Australiji, ali i bliženje kraja drugog mandata predsednika SAD, bili su činioци neophodni za uspeh Pariza. Zbog toga, kao i činjenice da je dogovor postiglo preko 190 zemalja sveta, Pariski sporazum zaista ima istorijsku težinu.

Šta je dogovoreno u Parizu?

Glavni uspeh Pariskog sporazuma leži u tome što su se, po prvi put, sve zemlje obavezale da smanje emisije gasova sa efektom

PREDVIĐENI I NA NACIONALNOM NIVOU UTVRĐENI DOPRINOS (INTENDED NATIONALLY DETERMINED CONTRIBUTIONS)

Predviđeni i na nacionalnom nivou utvrđeni doprinos (*Intended nationally determined contributions*) je termin koji se koristi u skladu sa Okvirnom konvencijom Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama (UNFCCC). Sve zemlje potpisnice konvencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama dužne su da objave Predviđeni i na nacionalnom nivou utvrđeni doprinos za smanjenje emisije gasova staklene bašte, do održavanja Konferencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama u Parizu, u decembru 2015. godine.

Ovaj strateški dokument povezuje nacionalne ciljeve i prioritete sa globalnim okvirom koji pokreće kolektivnu akciju ka niskouglednoj budućnosti. Kroz ovaj dokument, država predstavlja međunarodnoj zajednici korake koje će preduzeti u borbi protiv klimatskih promena.

staklene bašte. Do sredine decembra 2015. godine, gotovo sve zemlje su dostavile Konvenciji UN svoje nameravane planove za smanjenje emisija do 2030. godine (INDC – *Intended nationally determined contributions*). Nažalost, analiza UN-a pokazuje da sva ova smanjenja zajedno, uz idealnu implementaciju, neće ograničiti globalni porast temperature na nivo koji je bezbedan za klimatski sistem, odnosno svet kakav danas poznajemo. Zbog toga je u Pariski sporazum uključen mehanizam kojim se države članice obavezuju da na svakih pet godina dostavljaju nove, ambicioznije planove za smanjenje emisija. Prvi globalni pregled stanja, odnosno procena gde nas vode trenutno preuzeti ciljevi, biće urađen već 2018. godine. Dakle, ostajanje na istom nivou, ili povećanje emisija, neće biti moguće. Na ovaj načini, svetski lideri su osigurali da se ovaj proces nastavi i u decenijama koje dolaze. Prema tome, dogovoreni sporazum nema „rok trajanja“, kao što je to bio slučaj sa Kjoto protokolom.

Naročito je značajno i to što sporazum definiše dugoročne ciljeve za održanje klimatskih promena na, uslovno rečeno, bezbednom nivou. Sve do Pariza, vladao je politički dogovor da je taj „bezopasni“ nivo jednak porastu prosečne globalne temperature od maksimalno 2°C. Imajući u vidu da danas to povećanje već iznosi 1°C, jasno je da se prostor za manevar sve više i brže smanjuje. Pariski sporazum zbog toga ističe da treba težiti maksimalnom povećanju prosečne globalne temperature od 1,5°C. To je ujedno i jedina nada za najugroženije države poput Tuvalua, Kiribata ili Maldiva, kojima prethodi nestanak.

Istovremeno, dogovoreno je da u drugoj polovini 21. veka treba da se postigne balans između emitovanih i apsorbovanih emisija (tzv. nulti nivo emisija). To praktično znači da korišćenje fosilnih goriva neće biti moguće nakon 2050. godine, osim uz značajne tehnološke napretke, koji su trenutno izuzetno skupi. Prelazak sa fosilnih goriva na obnovljive izvore energije treba da se desi brže u zemljama koje nose veću odgovornost za klimatske promene, poput EU, čijem članstvu i mi težimo. U praksi, to znači brzi pad emisija gasova sa efektom staklene bašte, do potpune dekarbonizacije, najkasnije do 2050. godine. U EU ovaj prelazak do 100% upotrebe obnovljivih izvora energije mora da se desi čak i ranije.

Čak i ne gledajući cenu ovih tehnologija, važno je imati u vidu da su naučne studije utvrdile da 88% svetskih rezervi uglja treba da ostane pod zemljom, i to da bi ostali ispod 2°C zagrevanja. Jasno je da cilj od 1,5°C zahteva još bržu i odlučniju akciju.

Autor: Dragana Mileusnić, koordinator za energetske politike Jugoistočne Evrope pri evropskom sekretarijatu Mreže za klimatsko delovanje Evropa (CAN)

KOM ĆE SE CARSTVU SRBIJA PRIKLONITI?

Zadaci za Srbiju nakon konferencije u Parizu su prilično jasni. Prvo na red dolazi potpisivanje, aprila ove godine. Potom sledi ratifikacija, koju je Ministarka poljoprivrede i zaštite životne sredine, dr Snežana Bogosavljević Bošković, najavila u narednih godinu dana. To bi bio prvi povoljan znak da Srbija shvata ovaj proces ozbiljno. Potom na red dolazi suština, ujedno i najveći test za Srbiju.

Prema sporazumu iz Pariza, potpisnice treba da do 2020. godine preispitaju svoje nacionalne ciljeve za smanjenje emisija. Doprinos Srbije ovom procesu za sada je obećano smanjenje emisija od 9,8% u odnosu na 1990. godinu, dok su emisije već pale za 25%. Mi znači obećavamo da ih povećamo za 15%. Ne zvuči preterano ambiciozno za državu pretendenta za članstvo u EU. Pri tome, ne sme se zaboraviti da EU ima cilj da smanji emisije za najmanje 40% do 2030. godine, a u odnosu na 1990. godinu. Sa usvajanjem Pariskog sporazuma, u institucijama EU se već vodi debata o povećanju ovog cilja, moguće na čak 55% u narednih nekoliko godina.

Računica je jasna, za građane i građanke Srbije je bolje da se što pre uzme u obzir ovakav trend politika, nego da se čeka do samog ulaska u EU a potom plaća mnogo skuplja cena dovođenja termoelektrana i fabrika na standarde EU. Iskustva 'svežijih' članica EU pokazuju da se takva strategija ni najmanje ne isplati. Naročito poučan primer je Poljska, čiji se energetski sektor, a naročito rudnici, ovih dana nalaze pred bankrotom. Razlog za to je odbijanje državne političke elite da sagleda globalne ekonomske i tehnološke trendove i da na vreme uzme u obzir efekte politika EU o klimi, energetici i državnoj pomoći.

Nadamo se da će, makar u ovom procesu, Srbija biti proaktivna te neće morati da uči na svojim greškama. Razlog za nadu je najava Predsednika Srbije Tomislava Nikolića na skupu u Parizu da će Srbija do kraja 2018. godine revidirati svoj klimatski cilj, kroz proces izrade Strategije za borbu protiv klimatskih promena. To je ključan proces, koji će u naredne dve godine definisati budućnost generacija koje dolaze. Nadamo se da će, kao i u Parizu, razum prevladati zakulisne interese.

ODGOVORI NA KLIMATSKE PROMENE – SRBIJA NA SKALI GLOBALNOG INDEKSA KLIMATSKIH RIZIKA

Zenke Kreft, rukovodilac Tima za međunarodnu klimatsku politiku u organizaciji Germanwatch

U ovom broju biltena „Pregovori o pregovorima“, Zenke Kreft, rukovodilac Tima za međunarodnu klimatsku politiku u organizaciji Germanwatch, govori o glavnim zaključcima Globalnog indeksa klimatskih rizika za 2016. godinu, ekstremnim vremenskim uslovima u Srbiji i drugim pogođenim regionima, kao i o odgovoru Evropske unije i globalnom odgovoru na klimatske promene.

BOŠ: Organizacija Germanwatch već jedanaest godina objavljuje Globalni indeks klimatskih rizika. Vi ste jedan od autora poslednje publikacije. Koji su glavni zaključci Globalnog indeksa klimatskih rizika izdatog decembra prošle godine, tokom COP-a 21?

Zenke Kreft: Globalni indeks rizika sadrži dva tipa rangiranja. Mi posmatramo zemlje najviše pogođene katastrofama u vezi sa klimom u protekloj godini, kao i zemlje koje trpe najviše posledica u poslednjih 20 godina. Indeks globalnih klimatskih rizika za 2016. godinu, koji koristi podatke iz perioda do 2014. godine, pokazuje da je prošle godine Balkansko poluostrvo bilo teško pogođeno. Srbija je podnela najteži udarac od svih zemalja 2014. godine u pogledu uticaja vremenskih uslova, uz veliku ekonomsku štetu i velik broj ljudi pogođenih obilnim poplavama u proleće 2014. godine. Međutim, ako pogledamo dugoročni indeks, vidimo da su uglavnom zemlje u razvoju one koje trpe najveće posledice. Od 10 najviše pogođenih zemalja, 9 zemalja su zemlje sa niskim ili niskim do umerenim prihodima.

BOŠ: Možete li kratko objasniti metodologiju koju ste koristili? Koje ste parametre koristili i kako ste prikupljali podatke?

Zenke Kreft: Mi uzimamo globalne podatke o gubicima od kompanije Munich Re, najvećeg svetskog osiguravajućeg društva, i prilagođavamo ih u odnosu na nacionalnu kupovnu moć. Posmatramo samo deo podataka o gubicima koji su potencijalno povezani sa klimatskim promenama – na primer, poplave, oluje ili klizišta i obilne kiše. Zatim rangiramo zemlje na osnovu relativne i apsolutne ljudske i materijalne štete u njima. Međutim, cilj indeksa nije da predoči potpunu sliku svih postojećih i budućih klimatskih uticaja. Mi ne radimo projekcije niti analize budućih vremenskih nepogoda, ne posmatramo

Germanwatch: „Praćenje, analiziranje, delovanje“ – pod ovim motom je organizacija Germanwatch angažovana od 1991. na pitanjima globalne pravičnosti i očuvanja osnovnih uslova življenja. Politika i ekonomija Severa, sa njihovim globalnim posledicama, stoje u središtu njihovog rada. Položaj marginalizovanih ljudi na Jugu predstavlja polaznu tačku njihovog angažovanja u oblasti održivog razvoja. Političke strukture i strukture globalizovanog tržišta na Severu, kao i načini proizvodnje zasnovani na intenzivnom korišćenju resursa, koji se sada jasno slede, utiču na živote ljudi širom sveta. Germanwatch zagovara politički, ekonomski i socijalni okvir koji može obezbediti budućnost za sve ljude na Jugu koji se potiskuju na margine društva neobuzdanim globalizacijom i čija je sama egzistencija ugrožena gubitkom ekoloških i ekonomskih temelja njihovih osnovnih uslova življenja.

dogadaje koji se sporo odvijaju, kao što su podizanje nivoa mora ili dezertifikacija, niti izrađujemo mape ranjivosti. Svrha našeg indeksa je da pokaže da zemlje već trpe uticaj klimatskih promena, i objavljujemo ga uoči konferencije o klimi da pokažemo da je to realnost svake nacije i da je u svačijem nacionalnom interesu da aktivno deluje na ublažavanju klimatskih promena i pitanjima prilagođavanja.

BOŠ: Kakva je veza između klimatskih promena, ekstremnih vremenskih prilika i energetske politike?

Zenke Kreft: Naš indeks ne pripisuje izričito štetu emisijama, ali postoji rastuća zbirka naučne literature koja pokazuje da se ekstremni događaji – pojedinačni fenomeni, ali i opštiji trendovi – mogu povezati sa klimatskim promenama. U kombinaciji sa takvim studijama koje identifikuju uzročnike, naš indeks prikazuje jasnu sliku. Takođe, IPCC (Međuvladin panel za promenu klime) već vidi promene u ekstremnim događajima, u nekim ekstremnim događajima, kao rezultat antropogenih emisija – naročito toplotne talase – i predviđa dalje promene kako se emisije i klimatske promene budu nastavljale. Buduće klimatske promene velikim delom zavise od izbora energetske politike u svetu. Da bi se najgori uticaji držali pod kontrolom, svetska ekonomija naredne dve generacije mora se u velikoj meri zasnivati na obnovljivoj energiji.

BOŠ: *Po vašim saznanjima, kakav je bio odgovor EU na posledice ekstremnih vremenskih prilika na Zapadnom Balkanu i u Srbiji? Koji su mehanizmi primenjeni? Da li su ti mehanizmi bili delotvorni?*

Zenke Kref: Ja nisam ekspert za humanitarna pitanja i ne znam precizno kakvo je bilo lokalno reagovanje na krizu u Srbiji. Međutim, EU ima mehanizam solidarnosti koji izdvaja novac za zemlje pogođene katastrofama u slučaju kad su njihovi kapaciteti iscrpljeni. Iz ovog fonda isplaćena su sredstva Srbiji i dostavljena je i dodatna humanitarna pomoć. To pokazuje koliko je značajno biti spreman da se pomogne. U budućnosti će biti sve više i više katastrofa. Istovremeno, to je podsetnik da zemlje moraju investirati u preventivno delovanje i prilagođavanje klimatskim promenama da bi zaštitile svoje građane.

BOŠ: *Organizacija Germanwatch je bila prisutna na Samitu UN u Parizu i pomno pratila pregovore. Koje su ključne tačke sporazuma i jeste li zadovoljni postignutim dogovorom?*

Zenke Kref: Pariz je doneo, u nekom smislu, istorijsku prekretnicu. On postavlja globalni cilj, ne samo u pogledu smanjenja klimatskih promena i smanjenja porasta temperature do 2° već kaže i da emisije CO₂ moraju biti zaustavljene ne mnogo posle 2050. godine. On postavlja obavezu pred svaku državu da postepeno sprovodi sve bolje delovanje u oblasti klimatskih promena i da obaveštava druge o svojim nastojanjima. On formuliše globalni cilj u pogledu prilagođavanja i daje okvir zajedničkog transparentnog režima, koji će značiti da se emisije širom sveta mogu pratiti i da se na njih može uticati. Pariz, ne samo sporazum nego i inicijative i planirani i na nacionalnom nivou utvrđeni doprinosi (eng. INDC – *Intended Nationally Determined Contribution*), koje su dostavile skoro sve zemlje sveta predstavljali su pravi uspeh za klimatsku politiku. To je sada polazna tačka za sprovođenje i realizaciju dogovorenih aktivnosti na nacionalnom nivou.

Foto: Zenke Kref, Germanwatch

BOŠ: *Vlada Republike Srbije je usvojila Predviđeni i na nacionalnom nivou utvrđeni doprinosi (INDC) i obavezala se da smanji emisiju gasova sa efektom staklene bašte za 9,8% u poređenju sa emisijama iz 1990. godine. Kako ocenjujete predviđeni doprinos Srbije smanjenju emisija u poređenju sa drugima, naročito sa onima iz EU? koliko se to uklapa sa novoutvrđenim dugoročnim ciljem kojim se teži ograničavanju globalnog zagrevanja na 1,5° C?*

Fond solidarnosti Evropske unije (EUSF) je mehanizam koji obezbeđuje jedinstven način funkcionisanja i podrške posle pojave prirodnih katastrofa. Fond je osnovan 2002. godine, nakon velikih poplava u mnogim evropskim zemljama. Od tada su 24 zemlje, dobile finansijsku podršku Fonda u ukupnom iznosu od 3,7 milijardi evra. Posle poplava u 2014. godini, 80 miliona evra je odobreno za region od čega je Srbija primila 60,2 miliona evra, Hrvatska 8,96 miliona evra i Bugarska 10,5 miliona evra.

Zenke Kref: Mislim da Srbija može i treba da uradi više. Najpre, usled promena u političkom sistemu i pratećeg restrukturiranja teške industrije itd., Srbija je već ostvarila pad u emisijama od 25% pre dve godine. Njen Predviđeni i nacionalnom nivou utvrđeni doprinos bi tako zapravo prikrio stvarni porast emisija. Smatram da to nije u saglasnosti sa onim što se zahteva da se dosegne cilj EU od najmanje 40% manje, u poređenju sa podacima iz 1990. godine. A i cilj EU po sebi nije adekvatan i mora se pojačati u narednim godinama. Učiniti to bilo bi u interesu same Srbije: ona ne bi samo smanjila očiglednu izloženost klimatskim prilikama, već bi i imala koristi u zapošljavanju i smanjenju troškova goriva u privredi. Obnovljiva energija je budućnost i zemlje kroz svoju ambiciju u klimatskoj politici odlučuju kako se orijentišu u odnosu na ove buduće mogućnosti.

BOŠ: *Usaglasivši se o Pariskom sporazumu, vlade iz celog sveta obavezale su se da ograniče globalno zagrevanje na znatno manje od 2°C i da teže cilju od 1,5°C, kao i da dosegnu neutralisanje uticaja gasova sa efektom staklene bašte u drugoj polovini veka. Štaviše, zemlje treba da teže da predstavljaju dugoročne razvojne strategije sa malim emisijama u godinama koje dolaze. Možete li predvideti u kom smeru će ići klimatska politika EU, kao posledica Pariskog sporazuma? Kako će se razvoj politike EU odraziti na pristupajuće države kao što je Srbija?*

Zenke Kref: Pariz je uspeo da unese nauku o klimi u međunarodni sporazum. Nauka je jasna, postojećim predviđenim i na nacionalnom nivou utvrđenim doprinosima neće se izbeći opasne klimatske promene, već će oni pre rezultirati u zagrevanju od 3° C ili više. Trenutni cilj EU u pogledu klime nije dovoljan za isplativ put do smanjenja emisije od 95% do 2050. godine. Dakle, biće još nastojanja za dalja smanjenja, i smatram da su potrebna srazmerna zalaganja Srbije ako se teži ka pristupanju. Međutim, za realizaciju toga nisu samo dovoljni samo klimatski motivi. Klimatska politika, koja se zapravo svodi na dugoročnu održivost nastanjenja na planeti i otud je u interesu svake države, može uspeti samo uz sveobuhvatniju viziju EU. Na primer, dekarbonizacija energetskog sektora, koja mora biti prioritet: to može uspeti uz sveobuhvatniju strategiju za obnovljive izvore energije širom Evrope. Energija vetra na severu, hidroenergija u planinskim zemljama i solarna energija na Mediteranu, sve povezane na pametno osmišljen način. Srbija bi u tome imala središnju ulogu i imala bi mnogo koristi od infrastrukture i jeftinije energije.

BOŠ: *Koje su preporuke organizacije Germanwatch, kako da se ostvari potpuna dekarbonizacija? Kakvi su planovi Ne-*

mačke posle Pariza i s obzirom na Pariski sporazum? Hoće li termoelektrane još uvek imati svoju ulogu i koliko dugo?

Zenke Kref: U Nemačkoj, koja spada u najveće potrošače uglja na svetu, prvi sledeći izazov ticaće se odluke o postepenom izbacivanju uglja iz upotrebe. Naročito lignita, što treba da se dogodi do 2035/2040. godine. Restrukturiranje čitave industrije na način koji je socijalno prihvatljiv, participatoran i koji bi vodio do boljih poslova nije lak zadatak, već sveobuhvatno društveno pregnuće. Bolje je upravljati strukturnim promenama unapred nego čekati kolaps. Istovremeno, kratkoročni interesi kompanija koje to pogađa sprečavaju političare da donesu odluke koje bi bile u svačijem dugoročnom interesu. To je ključan izazov, i Nemačka nije usamljena u tome.

BOŠ: Šta bi trebalo da bude sledeći korak organizacija civilnog društva, kao što je Germanwatch, nakon svega što je dogovoreno Pariskim sporazumom?

Zenke Kref: Pariz daje okvir, ali će upravo nacionalna zalaganja odlučivati o tome da li su bezbedna klima i bezbedna planeta moguće. Posle Pariza odlučili smo da radimo na tri fonta. Najpre, nacionalna dimenzija je važna za ključne odluke u Nemačkoj i EU, za šire društvene debate o strukturiranju „Energiewende“ (energetske tranzicije), postepeno izbacivanje uglja i unošenje promena u sektor mobilnosti. Drugo, na međunarodnom nivou, gde će mnoge ideje iz Pariza morati da se tehnički pojednostave i dalje razviju, bez smanjenja njihove delotvornosti. Jedan aspekt je međunarodna avijacija, sektor u kom emisije intenzivno rastu i gde nema regulacije. Odluke se očekuju u jesen 2016. godine. Treće, želimo da ohrabrimo vodeće aktere u oblasti klimatske politike, obnovljive energije, prilagođavanja klimatskim promenama, koji pomažu da se podstaknu međunarodni procesi i unapredi zajednica.

Energiewende (energetska tranzicija) je prelaz Nemačke u energetska portfolio u kome dominiraju obnovljivi izvori energije, energetska efikasnost i održivi razvoj. Krajnji cilj je ukidanje fosilnih goriva i drugih neobnovljivih izvora energije. Ključni dokument koji definiše „Energiewende“ Vlada Nemačka je objavila u septembru 2010. godine, a zakonodavna podrška doneta je 2011. godine. Važni aspekti predviđaju:

- smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte: 80%–95% smanjenje do 2050. godine;
- ciljeve obnovljive energije: 60% učešća obnovljivih izvora energije u finalnoj potrošnji do 2050. godine;
- povećanje energetska efikasnosti;
- ulaganje u istraživanje i razvoj zelenih tehnologija.

Međutim, moramo biti i realistični. S obzirom na inerciju sistema na Zemlji, mi još uvek ne vidimo veliki deo klimatskih promena koje su se već desile. Narednih 15 godina pokazaće tek obrise budućnosti sa masovnim uticajima koji pogađaju svet. Ponovo je 2015. godina bila najtoplija zabeležena godina, koja je premašila zagrevanje od 1°C po prvi put. To će tek imati masovne posledice, bilo ekonomske ili društvene. Istovremeno, suštinski problem može se rešiti samo kroz saradnju ne kroz konflikt. Ne možete poslati tenkove da se bore protiv klimatskih promena. Dakle, u narednim godinama moramo paziti da nas uticaj klimatskih promena ne odvede u novo stanje autocentričnosti i renacionalizacije, koje nam oduzima manevarski prostor da uspostavimo saradnju koja je neophodna da bi se rešili osnovni uzroci problema. Trenutna izbeglička kriza, koja je zapravo više politička kriza, jeste eklatantan podsetnik u tom smislu.

Intervju pripremili Dragana Mileusnić i Stevan Petrović

Rang 2014. (2013)	Država	CRI bodovi	Broj poginulih	Broj smrtnih slučajeva na 100.000 stanovnika	Apsolutni gubici (u milionima USD PPP)	Gubici po jedinici BDP u %	Indeks ljudskog razvoja
1 (93)	Srbija	8.17	59	0.8236	3.300.307	3.4435	77
2 (15)	Avganistan	10.67	434	1.3875	337.085	0.5543	169
3 (89)	Bosna i Hercegovina	11.50	26	0.6717	3 584.776	9.3617	86
4 (1)	Filipini	12.50	328	0.3299	3 312.686	0.4777	117
5 (6)	Pakistan	12.67	1227	0.6590	2 220.527	0.2511	146
6 (77)	Bugarska	13.83	31	0.4304	2 383.604	1.8463	58
7 (143)	Nepal	15.83	533	1.8962	143.101	0.2131	145
8 (109)	Burundi	16.00	80	0.8695	73.382	0.8727	180
9 (33)	Bolivija	16.00	47	0.4162	449.454	0.6395	113
10 (3)	Indija	16.17	1863	0.1460	36 950.507	0.4986	135

Tabela: Indeks klimatskih rizika za 2014. godinu (CRI – *Climate Risk Index*): 10 zemalja koje su najviše pogođene¹

¹ Global Climate Risk Index, Germanwatch, Briefing paper

NACRT REZOLUCIJE O IZVEŠTAJU O NAPRETKU SRBIJE ZA 2015

Izvestilac Evropskog parlamenta (EP) za Srbiju, Dejvid Mekalister, uputio je 2. decembra 2015. godine Evropskom parlamentu Nacrt rezolucije o Izveštaju o napretku Srbije 2015.

Rezolucijom o Izveštaju o napretku države kandidata ili potencijalnog kandidata Evropski parlament iznosi opštu ocenu stanja u toj državi, osvrće se na političke kriterijume i njihovo sprovođenje, ekonomska pitanja i regionalnu saradnju u periodu izveštavanja. Rezolucije u Evropskom parlamentu, pa i rezolucije o napretku u procesu evrointegracija su tzv. nezakonodavni akti. Rezolucija omogućava Parlamentu da predlaže smernice bez pravne obaveze za druge institucije EU ili državu kandidata/potencijalnog kandidata. Ovaj dokument izrađuje se u Odboru za spoljne poslove Evropskog parlamenta (AFET, od francuskog *Affaires étrangères*). Kroz aktivnosti Odbora obezbeđeno je učesće Evropskog parlamenta u praćenju pregovora o pristupanju EU. Samim tim, Odbor prati i ocenjuje napredak država u evropskim integracijama. Rezolucija se usvaja u prvom kvartalu godine, u zavisnosti od plana Odbora za spoljne poslove EP.

U Nacrtu rezolucije pozdravlja se posvećenost Srbije procesu evropskih integracija. Ovim dokumentom, Srbija se poziva da nastavi sa započetim reformama i da unapredi planiranje, koordinaciju i praćenje primene novog zakonodavstva. Pored podsećanja da primena zakona ostaje ključni indikator procesa integracija, naglašeno je da je napredak u poglavljima 23 i 24 ključan za sprovođenje reformi u oblasti sudstva, ljudskih prava i bezbednosti.

Pozitivno je ocenjen napor Srbije u migrantskoj krizi. Konstatovano je, međutim, da je potrebna reforma sistema azila i njegovo usklađivanje sa standardima EU.

Osim toga, Srbija je pozvana da uskladi svoju spoljnu i bezbednosnu politiku sa politikom EU, uključujući politiku prema Rusiji, a pozitivno je ocenjeno njeno aktivno učesće u međunarodnim mirovnim operacijama.

Uz ocenu da je napravljen određen napredak u borbi protiv korupcije, istaknuta je potreba uspostavljanja baze o istragama i konačnim optužnicama, uključujući i slučajeve visoke korupcije. Vlastima u Srbiji poručeno je da Agenciji za borbu protiv korupcije obezbede da svoj mandat ispunjava u potpunosti i efikasno.

U tekstu Nacrta ocenjeno je da je konsultativni proces u Parlamentu unapređen, ali se istovremeno ukazuje na učestale primene ubrzane procedure za usvajanje zakona, uključujući i propise koji su u vezi sa procesom pristupanja EU.

Naglašen je značaj civilnog društva za razvoj demokratije, a Vladi je upućen poziv da preduzme dodatne mere kako bi se obezbedila transparentnost u dijalogu sa njim.

Nacrtom rezolucije naglašava se važnost nezavisnih tela, posebno Zaštitinika građana, u nadgledanju izvršne vlasti, i naglašava da je Zaštitniku građana potrebna puna politička i administrativna podrška drugih organa.

Ocenjeno je takođe da nema napretka u oblasti slobode izražavanja, a da zabrinjava to što se tokom obavljanja svog posla novinari suočavaju sa nasiljem i pretnjama. Zbog svega toga, vlasti se pozivaju da u potpunosti istraže sve slučajeve napada na novinare i medijske kuće, dok je s druge strane istaknuta potreba za punom primenom novih medijskih zakona, kao i transparentno vlasništvo u medijima i njihovo finansiranje.

Pozitivno je ocenjena regionalna politika Vlade Srbije, kao i njena konstruktivna uloga u Berlinskom procesu i saradnji s Haškim tribunalom. Kada je u pitanju normalizacija odnosa sa Kosovom, pozdravljeno je angažovanje Srbije u tom dijalogu, dok je Služba spoljnih poslova EU pozvana da sprovede evaluaciju obe strane u primeni preuzetih obaveza.

Pored svega toga, naglašeno je da Srbija, kao članica Energetske zajednice, treba da ostane aktivna u radu institucija Zajednice i primeni ugovornih obaveza. Srbija se ohrabruje da razvija konkurentnost na gasnom tržištu i preduzme mere za usklađivanje sa pravnim tekovinama EU u oblasti obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti, navodeno je u Nacrtu rezolucije koja je upućena Evropskom parlamentu.

Okvirni raspored Rezolucija o Izveštaju o napretku Srbije 2015 Izvestilac: Dejvid Mekalister

Izveštaj o napretku Evropske komisije	10. novembar 2015.
Nacrt rezolucije pred AFET-om	2 decembar 2015.
Prvo razmatranje pred AFET-om	7. decembar 2015.
Rok za dostavu amandmana	17. decembar 2015.
Drugo razmatranje pred AFET-om	21. januar 2016.
Glasanje na AFET-u	28. januar 2016.
Glasanje na plenarnoj sednici	februar 2016.

SRBIJA OTVORILA PRVA POGLAVLJA

Skoro dve godine nakon formalnog pokretanja pristupnih pregovora sa EU, Srbija je 14. decembra 2015. otvorila prva dva poglavlja u pristupnim pregovorima: Poglavlje 32 (posvećeno finansijskom nadzoru) i Poglavlje 35 (posvećeno normalizaciji odnosa sa Prištinom).

Otvaranje pojedinačnih **pregovaračkih poglavlja daće novi kvalitet i značaj procesu pregovora. Naime, sa otvaranjem pregovora po poglavljima** počinje proces prilagođavanja prava i prakse specifičnim zahtevima za članstvo u velikom broju oblasti. Svaki aspekt života građana Srbije će početi da se menja kako se zemlja bude prilagođavala zahtevima pravnih tekovina EU.

TOK PREGOVORA U POGLAVLJU 32

- Eksplanatorni skrining održan je 17. oktobra 2013.
- Bilateralni skrining održan je 26. novembra 2013.
- Izveštaj o skriningu za Poglavlje 32 usvojen je 23. maja 2014.
- Pregovaračka pozicija Srbije za Poglavlje 32 usvojena je 25. jula 2015.
- Zajednička pozicija EU za Poglavlje 32 usvojena je 2. decembra 2015.

TOK PREGOVORA U POGLAVLJU 35

- Eksplanatorni skrining održan je 22. januara 2014.
- Bilateralni skrining održan je 22. januara 2014.
- Izveštaj o skriningu za Poglavlje 35
- Pregovaračka pozicija Srbije za Poglavlje 35
- Zajednička pozicija EU za Poglavlje 35 usvojena je 30. novembar 2015.

Poglavlje 32 – Pregovaračka pozicija Srbije

Srbija ne traži trajna izuzeća ili prelazne periode za sprovođenje pravnih tekovina i primenjivih standarda u okviru ovog poglavlja. U delu koji se odnosi na zakonodavni i institucionalni okvir Srbija definiše i navodi pravni okvir koji definiše sledeće oblasti u okviru politike finansijskog nadzora: internu finansijsku kontrolu u javnom sektoru (IFKJ), eksternu reviziju, zaštitu finansijskih interesa EU i zaštitu evra od falsifikovanja.

U delu pregovaračke pozicije koji se odnosi na usklađivanje zakonodavnog i institucionalnog okvira sa pravnim tekovinama EU, ističe se potreba za ulaganjem dodatnog napora u primeni principa interne finansijske kontrole u javnom sektoru u skladu sa uspostavljenim zakonskim okvirom i jačanje veze između IFKJ i drugih reformi upravljanja javnim finansijama. To treba da reši nova strategija razvoja IFKJ za period 2015–2019. Ovaj dokument predstavlja plan za uspostavljanje i razvoj sveobuhvatnog i efikasnog sistema interne finansijske kontrole u javnom sektoru, sa ciljem dobrog upravljanja i zaštite javnih sredstava, bez obzira na njihov izvor i radi usklađivanja sa zahtevima iz Poglavlja 32 za vođenje pregovora o pridruživanju EU.

Glavne oblasti daljeg strateškog razvoja na koji će se Srbija usredsrediti kada je u pitanju eksterna revizija su: povećanje broja državnih revizora, povećanje broja revizija, povećanje ukupnog iznosa revidiranih javnih sredstava i proširenje obuhvata subjekata revizije; unapređenje kvaliteta revizije i obezbeđivanje kontrole kvaliteta revizije u skladu sa ISSAI okvirom; unapređenje postupka programiranja, planiranja i sprovođenja revizija; obezbeđivanje postojanja efikasnog sistema za izveštavanje i praćenje primene preporuka DRI i unapređenje unutrašnje organizacije institucije.

Srbija planira da u daljem toku pristupanja EU sprovede niz mera i aktivnosti u cilju jačanja zaštite finansijskih interesa EU: potpisivanje Sporazuma o administrativnoj saradnji između Ministarstva finansija i OLAF-a, dalja integracija sistema za finansijsko upravljanje i kontrolu i sistema za upravljanje sredstvima predpristupne pomoći EU, odnosno jedinstveno sistematsko upravljanje svim sredstvima u Republici Srbiji, u skladu sa relevantnim zahtevima i propisima EU kojima se obezbeđuje odgovorno i zakonito upravljanje sredstvima EU.

Kada je u pitanju zaštita evra od falsifikovanja Srbija je preuzela aktivnosti da potiče i ratifikuje Ženevsku konvenciju o suzbijanju falsifikovanja valuta. Srbija planira da nastavi sa učešćem u programu Pericles, kao i da dalje saraduje sa Evropskom komisijom, Evropskom centralnom bankom i centralnim bankama država članica.

PREGOVARAČKA POZICIJA DRŽAVE KANDIDATA

Dokument u kome se definiše pregovaračka pozicija države kandidata se sastoji od sledećih delova:

- 1) uvodni deo;
- 2) zakonodavni i institucionalni okvir;
- 3) usklađivanje zakonodavnog i institucionalnog okvira sa pravnim tekovinama EU.

U uvodnom delu sažetka pregovaračke pozicije država kandidat za članstvo se izjašnjava o prihvatanju pravnih tekovina EU u datom poglavlju i navodi da li će u tom poglavlju tražiti dodatne prelazne rokove za usklađivanje sa pravnim tekovinama ili izuzeća od njihove primene. U delu koji se odnosi na zakonodavni i institucionalni okvir država kandidat definiše i navodi pravni okvir koji definiše specifičnu oblast politike, kao i pregled stanja i funkcionisanja pravnog okvira u delu politika koje su obuhvaćene datim pregovaračkim poglavljem. Poslednji deo pregovaračke pozicije koji se odnosi na usklađivanje zakonodavnog i institucionalnog okvira sa pravnim tekovinama EU odnosi se na procenu države kandidata za članstvo, u kojoj meri je zakonodavstvo u datom poglavlju usklađeno i koje mere će biti realizovane u narednom periodu kako bi se zakonodavstvo u potpunosti uskladilo.

Poglavlje 32 – Zajednička pozicija EU

U uvodnom delu zajedničke pregovaračke pozicije EU se poziva na pregovarački okvir koji je predstavljen Srbiji na Prvoj međuvladinoj konferenciji i načelima sadržanim u njemu i ističe obavezu koju je država preuzela kada se obavezala na prihvatanje pravnih tekovina EU u datom pregovaračkom poglavlju.

U sadržajnom delu zajedničke pregovaračke pozicije EU konstatuje nivo usklađenosti Srbije sa pravnim tekovinama EU kada je u pitanju interna finansijska kontrola u javnom sektoru (IFKJ), eksterna revizija, zaštita finansijskih interesa EU i zaštita evra od falsifikovanja.

Imajući u vidu trenutnu situaciju u pogledu pripremljenosti Srbije, EU napominje da Poglavlje 32 može privremeno da se zatvori tek kada se EU saglasi da su ostvarena sledeća merila:

• *Srbija treba da izmeni pravni okvir kako bi obezbedila koherentnost zakonodavstva u oblasti IFKJ, sprovodi zakonodavstvo u oblasti IFKJ, kao i osnovne politike, i obezbedi dovoljne administrativne kapacitete na centralnom i lokalnom nivou, u fondovima za socijalno osiguranje i u javnim preduzećima. Srbija treba da osigura da funkcija centralizovane budžetske inspekcije bude usklađena sa zahtevima IFKJ.*

• *Državna revizorska institucija treba da funkcioniše u skladu sa standardima Međunarodne organizacije vrhovnih revizorskih institucija (INTOSAI), uključujući finansijsku, funkcionalnu i institucionalnu nezavisnost, sprovođenje finansijske revizije i revizije svrsishodnosti i obezbeđujući dovoljne administrativne kapacitete.*

• *Srbija treba da obezbedi delotvornu i efikasnu koordinaciju aktivnosti za suzbijanje nepravilnosti i prevara i saradnju sa Komisijom kako bi garantovala izvršavanje budućih obaveza. Srbija u nacionalnom zakonodavstvu treba da obezbedi postojanje obaveze čuvanja dokaza i sveobuhvatnu pravnu osnovu i dovoljan operativni kapacitet za svoju nacionalnu jedinicu za koordinaciju suzbijanja zloupotrebe i prevara. Srbija treba da pokaže rezultate primene (track record), u saradnji sa Komisijom u vezi sa prijavljenim nepravilnostima i istragama koje se odnose na fondove EU.*

• *Srbija treba da ratifikuje i sprovodi međunarodnu Ženevsku konvenciju o suzbijanju falsifikovanja valuta iz 1929. godine, uskladi svoje zakonodavstvo sa pravnim tekovinama EU o proveru autentičnosti kovanica evra i postupanju sa kovanicama evra koje nisu podobne za opticaj i o proveru autentičnosti novčanica evra. Srbija treba da obezbedi dovoljne administrativne kapacitete u centru za tehničku analizu.*

Praćenje napretka ostvarenog u usklađivanju sa pravnim tekovinama EU, kao i u njihovom sprovođenju, nastaviće se tokom trajanja pregovora. Konačna ocena usklađenosti zakonodavstva Srbije sa pravnim tekovinama EU i njenog kapaciteta za sprovođenje može se doneti tek u kasnijoj fazi pregovora. Osim toga, EU podseća da će možda biti novih pravnih tekovina EU u periodu do završetka pregovora.

ZAJEDNIČKA POZICIJA EVROPSKE UNIJE

Zajedničku pregovaračku poziciju priprema Evropska komisija, a usvaja Savet i ona je predstavljena na Međuvladinoj konferenciji (MVK) na kojoj se vode pregovori o datom poglavlju. U zajedničkoj pregovaračkoj poziciji EU može konstatovati da je država kandidat u određenom poglavlju dostigla dovoljan i potreban nivo usklađenosti sa pravnim tekovinama EU i pregovori u ovom poglavlju će biti privremeno zatvoreni. Ukoliko EU konstatuje da nije dostignut dovoljan nivo usklađenosti, biće određena merila za zatvaranje poglavlja, koje država kandidat treba da ispuni kako bi pregovori u tom poglavlju bili privremeno zatvoreni.

Dokument u kome se definiše zajednička pozicija EU za određeno poglavlje se sastoji od:

- 1) uvodnog dela i
- 2) daljih preporuka za usklađivanje sa pravnim tekovinama po oblastima u datom poglavlju na osnovu stavova iznetih u pregovaračkoj poziciji države kandidata za članstvo.

U uvodnom delu zajedničke pregovaračke pozicije EU se poziva na pregovarački okvir koji je predstavljen državi kandidatu za članstvo na prvoj MVK i načelima sadržanim u njemu i ističe obavezu koju je država preuzela kada se obavezala na prihvatanje pravnih tekovina EU u datom pregovaračkom poglavlju.

Sadržajni deo zajedničke pregovaračke pozicije EU odnosi se na set preporuka i koraka koje će EU preduzimati u narednom periodu kako bi država kandidat nastavila proces usklađivanja sa pravnim tekovinama u određenoj oblasti politike na način na koji je to predstavila u pregovaračkoj poziciji.

EVROPA ZA GRAĐANE I GRAĐANKE

Program Evropa za građane i građanke jedan je od programa Evropske unije koji ima za cilj promovisanje saradnje između zemalja učesnica programa u različitim oblastima koje su vezane zajedničkim politikama.

Opšti ciljevi programa doprinose boljem razumevanju EU, njenih vrednosti, istorije i različitosti, kao i promociji evropskog građanstva i unapređenju građanskog i demokratskog učešća na nivou Unije. Prioritetne teme programa su podizanje svesti u pogledu sećanja, zajedničke istorije i vrednosti Unije kojima se promovišu mir, njene vrednosti i dobrobit njenih naroda, kao i podsticanje razumevanja građanskog učešća u donošenja politika Unije, kao i promovisanje društvenog i međukulturnog angažovanja i volontiranja na nivou Unije.

Program je u nadležnosti Generalnog direktorata Evropske komisije za komunikacijske politike, a sprovodi ga Izvršna agencija za obrazovne, audio-vizuelne i kulturne politike (EACEA).

Novi prioriteti programa

Na sajtu EACEA objavljeni su novi prioriteti programa Evropa za građane i građanke, koji su od naredne godine višegodišnji i važe za period 2016–2020. godine.

Republika Srbija učestvuje u programu Evropa za građane i građanke od novembra 2012. godine, što omogućava organizacijama civilnog društva i jedinicama lokalne samouprave da konkurišu za sredstva u okviru programa. Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom je nacionalna kontakt tačka i smatra se koordinatorkom za sprovođenje programa Evropa za građane i građanke (EFC).

Europe for Citizens

Foto: AEGEE-Europe

U okviru poglavlja Evropsko sećanje utvrđena su četiri prioriteta:

- Komemoracija značajnih istorijskih događaja iz skorašnje evropske istorije – tokom 2016. godine u fokusu komemoracije biće četiri značajna događaja među kojima je i početak ratnih sukobljavanja u bivšoj Jugoslaviji (1991. godine);
- Civilno društvo i građansko učešće u totalitarnim režimima;
- Ostrakizam i gubljenje državljanstva u totalitarnim režimima;
- Demokratska tranzicija i pristupanje EU.

U okviru drugog poglavlja – Demokratski angažman i građansko učešće – prioriteti su sledeći:

- Razumevanje i debata o evroskepticizmu;
- Solidarnost u vremenu krize;
- Borba protiv stigmatizacije migranata i izgradnja drugačijih narativa kako bi se ojačao međukulturni dijalog i međusobno razumevanje;
- Debata o budućnosti Evrope.

Izvor: Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom

PREPORUČUJEMO

Studija praktične politike „Partnerstvo za razvoj – Primena principa partnerstva u politici regionalnog razvoja u Srbiji“ nastala u okviru projekta „Partnerstvo za razvoj: Unapređenje uloge civilnog društva u razvoju regionalne politike u Republici Srbiji – a koji je realizovala Beogradska otvorena škola uz podršku Evropskog fonda za Balkan;

Preporuke u sektorima vinarstva i jakih alkoholnih pića, koje izražavaju interese Istočne Srbije u procesu pridruživanja EU, a koje je razvila Radna grupa za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru projekta Regionalne agencije za razvoj Istočne Srbije „Istočna Srbija na putu ka EU“;

Studija „Ekonomska vrednost neprofitnog sektora u zemljama Zapadnog Balkana i Turske“ koju je objavila Balkanska mreža

za razvoj civilnog društva (Balkan Civil Society Development Network).

Izveštaj „Preko granica: kako Energetska unija može da preokrene trend korišćenja uglja na zapadnom Balkanu“ koji je izradila Mreža za klimatsko delovanje Evropa (Climate Action Network Europe)

Predviđeni i na nacionalnom nivou utvrđeni doprinosi (*Intended nationally determined contributions of the Republic of Serbia*) koji je Republika Srbija podnela UNFCCC

Pariski sporazum usvojen na Konferenciji o promeni klime COP-21 u okviru UNFCCC (*Paris Agreement*)

PREGOVARAČKO POGLAVLJE 2 – SLOBODNO KRETANJE RADNIKA

Sloboda kretanja radnika je jedna od osnovnih sloboda koja je garantovana pravom Evropske unije. Svaki građanin EU ima pravo na slobodno kretanje, boravak i rad u drugim državama članicama, bez diskriminacije na osnovu državljanstva. Pravne tekovine EU obezbeđuju nediskriminatorni tretman (na osnovu državljanstva, boravišta i jezika) radnika koji su legalno zaposleni u državi koja nije država njihovog porekla.

Prema odredbama pravne tekovine EU, radnik koji se seli u drugu državu članicu ima pravo na:

- rad bez radne dozvole (osim radnika iz novih država članica koje su obuhvaćene prelaznim periodom);
- jednakost postupanja u zapošljavanju kao s državljanima članice u kojoj se rad obavlja;
- jednaku socijalnu sigurnost kakvu imaju i državljani članice u kojoj se radnik zapošljava;
- pravo članova porodice da se pridruže radniku i da primaju porodičnu naknadu;
- potpunu koordinaciju sistema socijalne sigurnosti (pravo na penziju i doprinose za socijalnu sigurnost);
- uzajamno priznavanje kvalifikacija.

Cilj navedenih prava je i podsticanje mobilnosti radne snage između država članica EU, što je važan faktor ostvarivanja unutrašnjeg tržišta. Uprkos garantovanim pravima, radnu snagu u EU karakteriše mala prostorna i profesionalna pokretljivost. Kako nizak nivo mobilnosti radne snage u EU ima negativne posledice na privredni rast, zaposlenost i stručnu osposobljenost radne snage. EU nastoji da ukloni pomenute prepreke različitim merama koje imaju za cilj poboljšanje stanja zaposlenosti i podsticanje mobilnosti radne snage.

EURES (Evropska služba za zapošljavanje) je mreža zavoda za zapošljavanje u partnerstvu s Evropskom komisijom (zemlje evropskog ekonomskog prostora plus Švajcarska). EURES mreža je pokrenuta 1993. godine i instrument je poboljšanja mobilnosti, odnosno prostorne i profesionalne pokretljivosti, radne snage na evropskom tržištu rada. Svrha EURES-a je pružanje informacija, savetovanja i usluga posredovanja kako za poslodavce tako i za one koji traže posao, ali i svim građanima koji se interesuju za princip slobodnog kretanja ljudi.

Međutim, EU postavlja i određena ograničenja u slobodnom kretanju radnika iz novih država članica, tzv. prelazni period. Primera radi, prelazni period bio je određen za Španiju i Portugaliju u trajanju od sedam godina, tokom koga je radnicima iz tih zemalja bio ograničen slobodan pristup pri zapošljavanju, a sloboda njihovog kretanja postupno je ostvarivana. Ograničenje zapošljavanja za nove članice EU

važilo je i prilikom narednih proširenja. Ograničenja za zapošljavanje hrvatskih radnika u EU predviđeno je po formuli 2+3+2, što znači da početno ograničenje za pristup tržištu rada od dve godine, države članice mogu nakon revizije produžiti za još tri godine, a uz opravdan razlog za još dodatne dve godine.

Istorija proširenja EU dokazala je neutemeljenost strahovanja da će nakon proširenja doći do velikih migracija radnika iz novih država članica na tržišta rada dosadašnjih članica. Uprkos tome, pojedine države članice EU i dalje postavljaju zahtev za prelaznim periodom (najčešće u trajanju do sedam godina) za slobodno kretanje radnika iz novih država članica za određena zanimanja, u zavisnosti od potražnje pojedinih radnih mesta. Odluku o prelaznom periodu za nove države članice donosi svaka stara članica EU posebno, zavisno od stanja na nacionalnom tržištu rada i potražnji za radnom snagom u određenim zanimanjima.

KOJA JE KORIST ZA SRBIJU?

- Mobilnost na tržištu rada
- Pravo na jednaku socijalnu zaštitu i sva prava iz radnog odnosa
- Pravo za članove porodice radnika da mu se pridruže i primaju porodičnu naknadu
- Evropska kartica zdravstvenog osiguranja

Pristupanjem države EU otvaraju se mogućnosti da radnik iz Srbije koji se seli u drugu državu članicu ima sva prava iz radnog odnosa, socijalna prava i poreske olakšice kakve ima i matični radnik u državi primaocu kada je u toj državi članici u radnom odnosu. Navedena prava uključuju naknade za bolovanje i porodiljsko odsustvo, naknade za povrede na radu, pogodnosti za osobe sa posebnim potrebama, porodične dodatke, kao i naknade za nezaposlene i penzije. S ciljem obezbeđivanja mobilnosti na tržištu rada, EU finansira mogućnosti traženja posla u svim državama članicama Evropske unije putem portala EURES.

(Brošura „Pregovaračka poglavlja – 35 koraka ka EU“, koju su zajednički izdali EU info-centar i Pregovarački tim za vođenje pregovora o pristupanju Srbije EU)

Saznaj više:

- Evropska komisija – zapošljavanje, socijalna pitanja i uključenost
- EURES (Evropska služba za zapošljavanje)

Beogradska otvorena škola
Centar za evropske integracije

Masarikova 5/16,
11000 Beograd, Srbija

T: +381 11 30 61 372
F: +381 11 36 13 112
E: eupregovori@bos.rs i cei@bos.rs
W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs
S: facebook.com/bos.cei
S: twitter.com/CEI_BOS

TIM
ZA SOCIJALNO UKLJUČIVANJE
I SMANJENJE SIROMAŠTVA

Podržano od strane Evropske
unije u okviru programa
„Evropa za građane i građanke”

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Ukoliko želite da redovno dobijate bilten
„Progovori o pregovorima“ prijavite se **OVDE**.

Stalo nam je do Vašeg mišljenja i povratne informacije – molimo Vas da nas kontaktirate odgovorom na mejl eupregovori@bos.rs i pošaljete nam sugestije o tome kako možemo da poboljšamo ovaj bilten. Takođe, ukoliko smatrate da bilten nije relevantan za Vaš delokrug rada ili ako niste zainteresovani da ga primete ubuduće možete nam to javiti odgovorom na ovu poruku.

Ukoliko želite da primete informacije o specifičnim poglavljima u okviru procesa pregovara Srbije sa EU popunite **Upitnik**, koji se nalazi na sledećem **LINKU**.